

KARI KURKELA
UNEKSUNTA JA KOKEMUKSEN KUVA¹

1.

Tarina William Shakespearen kuolinhetkiltä kertoo, että runoilija tuntee Jumalan läsnäolon ja toteaa Hänelle: "Minä, joka olen ollut niin monta ihmistä turhaan, haluaisin olla yksi ja oma itseni." Herran ääni vastaa tuulenpyörteestä: "En ole myöskään minä mikään yksi. Olen uneksinut maailman kuten sinä olet uneksinut teoksesi. Ja unieni muodoissa olet myös sinä, Shakespeare-hyvä – sinä, joka olet minun tavoin monta etkä yksi."²

Tarina sisältää luovuuden ymmärtämisen kannalta mielenkiintoisia piirteitä, ja tartun niistä yhteen. Kertomuksen mukaan Jumala uneksii maailman. Mutta mitä on tämä uneksiminen? Ymmärrän uneksimisen tässä psykoanalyttikko Thomas Ogdenin³ tavoin laajemmin kuin vain nukkumiseen liittyvänä kokemuksena. Käytän tästä ilmiöstä selvyuden vuoksi ilmaisua *uneksunta*. Uneksunta on jatkuvaa ja se jatkuu myös valvetilassa. Uneksumme yötä päivää, ja vain sen myötä tulee mahdolliseksi suhtautua tunneperäisesti siihen, mitä itselle tapahtuu – ajatella sitä, oppia siitä ja muuttua. Jatkuva uneksuminen on viime kädessä elävänä olemisen uneksumista itselleen.

Tästä voitaisiin jatkaa, että tarkoittamani uneksunta luo perustan myös merkityksellistyneelle maailmassaololle. Vain siinä voi elää, vain siitä voi puhua, vain sen voi muuttaa, mikä on ensin uneksuttu elettäväksi, puhuttavaksi, muutettavaksi. Näin määriteltynä uni on myös luovuuden lähtökohta. Jos tämän hyväksymme, uneksunta merkitsee prosessointia rajalla⁴. Rajan tuonpuoleinen ei vielä ole merkityksellistynyt elämäksi ja maailmassaoloksi, ja sen tämänpuoleinen on jo elettyä – jotain, joka koskettaa ja jota mieli voi edelleen käsitellä tunneperäisesti ja tiedollisesti.

¹ Artikkelin perustuu kahteen tammikuussa 2006 pidettyyn esitelmään, jotka olivat "Kuinka uneksia unet, joita ei ole uneksittu" Professoriliiton ja Tieteentekijöiden liiton *Communicatio academica* -tapahtumassa sekä "Uneksunta ja kokemuksen kuva" Sibelius-Akatemian *Siba-festivaalin* yhteydessä.

² Borges 1949, siteeraus Ogden 2005.

³ Ogden 2005.

⁴ Rajalla prosessoinnista ja rajan ylittämisestä transformaationa, ks. Kurkela 1998 ja Kurkela 2005.

2.

Toinen luovan prosessin kuvaus – ehkä maailman tunnetuin – alkaa sanoin: "Alussa Jumala loi taivaan ja maan. Maa oli autio ja tyhjä, pimeys peitti syvyydet, ja Jumalan henki liikkui vetten yllä. Jumala sanoi: 'Tulkoon valo!' Ja valo tuli." Tarkastelen tätä jyhkeää tarinaa – en tunnustuksellisesta tai teologisesta näkökulmasta – vaan ikiaikaisena, luovuutta hahmottavana myyttisenä käsityksenä, joka edelleen elää yhteisessä tarinavarannossamme⁵ ja on säilynyt tuntemassamme muodossa Raamatun alkulehdillä. Luomiskertomuksen Henki kohtaa pimeyden, syvyyden, muodottomuuden. Näen tässä luovan toiminnan ensimmäisen edellytyksen – kyvyn kohdata olemattomuus, muodottomuus. Hedelmällisen, kohtaavan uneksunnan myötä syntyy rajapinta, jonka toiselle puolelle jää vielä käsittämätön, täysin vieras. Toisella puolella ilmenee kohdattu, muotoutunut, käsitettävä, merkityksellistynyt ja näissä muodoissaan muutokselle altis. Luova subjekti hahmottuu täysin vieraan ja jo-merkityksellistyneen dialektisessa jännitteessä⁶. Luomiskertomuksen Jumala on luova subjekti.

Mistä maailman Luoja ylipäätään sai päähänsä luoda maailman – sen sijaan, että Hän olisi vaikkapa vain tyytynyt jatkamaan vetten yllä liikkumistaan? Mistä luovan subjektiuden vaatimus? Ja mistä Hän tuli ajatelleeksi, että maailman tulisi sisältää *juuri sitä*, mitä se tuli sisältämään? Tämä on ehkä pohjimmainen kaikkeen luovuuteen sisältyvä kysymys – jopa mysteeri. Johanneksen evankeliumissa kerrotaan: "Alussa oli Sana. Sana oli Jumalan luona, ja Sana oli Jumala." Hengessä uinuu siemen: Sana, Logos, Maailmanjärjestys. Se kastuu pimeisiin syvyyksiin, ja tästä kohtaamisesta kasvaa maailma. Muodon uneksuminen muodottomalle, merkitystä vailla olevan merkityksellistäminen, synnyttäminen, ilmaisun tuottaminen, sen *pitää* tapahtua Genesiksen Hengelle – niin kuin kenelle tahansa luovalle hengelle, jotta kyseessä olisi luova henki.

Erotettuaan valon pimeydestä maailman Luoja jakaa vedet kahtia kaartuvalla taivaankannella. Alapuoliseen veteen Hän luo suuret meripedot ja muut vedessä vilistävät eläimet. Paljastuvan maan pinnalle tulee kasveja, hedelmäpuita ja

⁵ Hänninen 2000.

⁶ Vrt. Ogden 1994.

monenlaisia eläimiä – siivekkäitä, karjaeläimiä, pikkueläimiä sekä villieläimiä. Luoja sijoittaa tähän tilaan myös oma kuvansa, jonka hallittavaksi kaikki muu luotu alistetaan. Lopuksi Hän katsoo luomaansa ja toteaa, että kaikki on hyvää. Sitten Hän lepää.

Näin on luotu kokonainen maailma ajattomaan, valottomaan, ei kokevaan, ei tiedostavaan, ei muotoutuneeseen. Luovan toiminnan, uuden ja elävän syntymisen mysteeri toteutuu: ilmenee jotain sellaista, jota ei aiemmin voinut edes kuvitella – ennen kuin joku sen uneksui.

3.

Ihmisen unen ja luovan tuotoksen tavoin myös luomiskertomuksen luovan subjektin uneksimaan maailmaan liittyy narsistinen lataus. Kaiken keskipisteeksi Luoja uneksuu oma kuvansa: "Jumala sanoi: "Tekkäämme ihminen, tekkäämme hänet kuvaksemme, kaltaiseksemme, ja hallitkoon hän meren kaloja, taivaan lintuja, karjaeläimiä, maata ja kaikkia pikkueläimiä, joita maan päällä liikkuu."

Kun Jumala tarkastelee aikaansaannostaan, Hän on siis aluksi hyvin tyytyväinen. Kuitenkin paratiisilliseen näkyyn tunkeutuu kavala käärme. Maailman uneksujaa joutuu näkemään luomassaan omakuvassa heikkoutta ja jopa pahuutta. Eikä tässä kaikki. Luotu jatkaa olemistaan entistäkin enemmän tavoilla, jotka eivät lainkaan miellytä uneksujaa. Hän näkee, että ihmisten – Jumalan kaltaisten – pahuus lisääntyy maan päällä ja että heidän ajatuksensa ja pyrkimyksensä ovat kauttaaltaan pahat. Hän katuu, että oli tehnyt ihmisen, ja murehtii sitä sydämessään. Hän päätyy toteamaan: "Minä pyyhin maan päältä ihmisen, jonka olen luonut, ja ihmisen mukana karjaeläimet, pikkueläimet ja taivaan linnut, sillä minä kadun, että olen ne tehnyt. - - Minä lähetän vedenpaisumuksen maan päälle hävittämään taivaan alta kaiken, missä on elämän henki. Kaikki on tuhoutuva maan päältä - -".

Tämä luomiskertomuksen kohta tuo voimakkaasti esiin syvän pettymyksen ja narsistisen loukkauksen, jotka luova subjekti joutuu kohtaamaan, kun alkuperäiseen inspiraatioon liittynyt täydellinen hyvä ei toimikaan ideaalisti. Niinpä syvien vesien muodottomuus on peittävä alleen kaiken sen, mikä tuotti pettymyksen – ja sen ohella paljon muutakin. Raamatussa kerrotaan, että kaikki syvyyden lähteet puhkesivat ja

taivaan ikkunat aukenivat. Kaikki kuivalla maalla elävät olennot kuolivat, kaikki, joissa oli elämän henkäys. Veden muodoton voima tuhosi kohdatut realiteetit.

Tässä tulee ilmi luovuuden tuhoava puoli. Kyky luopua siitä, mikä ei toimi, on osa luovuutta. Toisaalta tämä eliminoiva prosessi voi olla hyvin narsistinen. Myös luomiskertomuksen Jumala on perin juurin pettynyt tekemäänsä, ennen kaikkea kuvaansa. Ja Hän toimii hyvin tuhoavasti. Kuitenkin Hän säästää sen, mikä ilmentää alkuperäisen idean toimivaa ja hyvää puolta – Nooan ja tämän perheen.

Vedenpaisumuksen jälkeen Hän myös päätyy hyväksymään vähemmän mairittelevan puolen omaa kuvaansa: "Minä en enää koskaan kiroa maata ihmisen tähden, vaikka ihmisen ajatukset ja teot ovat pahat nuoruudesta saakka, enää en hävitä kaikkea elävää, niin kuin tein." Tämä lienee jotain, joka kaikkien luovaa työtä tekevien on opittava: luova tuotos oman itsen parhaimpien puolien kuvastajana⁷ ei ehkä olekaan täydellinen. Kuitenkin se pitää hyväksyä. Muuten synnyttämisen lahja muuttuu tuhoavuudeksi, joka tekee luovan kasvun mahdottomaksi. Silloin uneksuminen loppuu, kasvu pysähtyy, elävyys katoaa.

Luovaan toimintaan liittyvät pettymykset merkitsevät usein luovan subjektiuden kriisiä. Silloin inspiraatio, pakahduttava innostus ja kaikkivoipainen hallinnan tarve kohtaavat subjektin säätelykyvyn ulottumattomissa olevaa – ilmiöitä, jotka ovat sen vaikutukselle ikään kuin immuuneja ja joskus hyvinkin epäempaattisia. Uneksujan luomus, kuten taideteos, on elävää vasta, kun sillä on mahdollisuus itsenäiseen olemassaoloon, joka ei enää ole luojansa narsistisessa, omnipotentissa kontrollissa. Mutta kun näin käy, luotu voi aiheuttaa yllätyksiä – niin kuin edellä kerrotussakin luomistarinessa kävi. Taiteilijalle jo pelkkä materia merkitsee haastetta: kuinka saavuttaa sellainen taito, joka alistaa, notkistaa, houkuttaa materian taiteellisen ilmaisun palvelukseen. Syntyy jännite materian ja ilmaisun väliin. Toisaalta, meidän on alistuttava yhteiseen kieleen, jotta subjektiivinen meissä saisi jaettavissa olevan muodon. Myös taiteilija on sidoksissa traditioon ja ilmaisun konventioihin. Samalla hänelle kuitenkin länsimaisessa kulttuurissa esitetään omaperäisyyden vaatimus. Syntyy jännite subjektiivisen ja sosiaalisen väliin.

⁷ Luovasta tuotoksesta selfobjektina, ks. Kurkela 1993.

Mutta voi käydä niin, että materia ei taivu ilmaisuun, ilmaisu ei suostu materian ehtoihin, vastaanotto ei ole odotuksen mukainen, sosiaalisten odotusten paineessa subjektiivinen hukkaantuu, subjektiiviselle uskollisena eristäytyy... luova henki etsii rauhaa, mutta voiko se sitä saavuttaa? Löytyykö se psykoanalyttikko Donald Winnicottin⁸ luonnehtima välitila, transitionaalitila, jossa subjektiivinen, sosiaalinen, ideaalinen ja materiaallinen saavuttavat synteesin? Kaartuuko sateenkaari merkkinä luovan hengen löytämästä rauhasta? Löytyykö rakentava ratkaisu vai jääkö kaikki tuhoavan vedenpaisumuksen alle?

4.

Kun uneksuminen ja luova työ liitetään toisiinsa, voi syntyä ajatus, että luova työ on leppoisaa unelmointia ja päiväunia. Oma kokemukseni luovasta työstä ja sen ohjaamisesta on täysin päinvastainen. Luovaan työhön liittyy onnen hetkiä ja suoranaista hurmosta, mutta se edellyttää myös merkittävää kykyä sietää epävarmuutta, tyhjyyttä, epätäydellisyyttä, rajallisuuden kokemuksia, epäonnistumisia, hylkäämisiä ja muuta vastaavaa. Se edellyttää kykyä kärsiä eli kykyä olla kärsivällinen, kykyä olla aloittelija aina uudestaan, kykyä olla tietämättä ja ymmärtämättä, kykyä odottaa sekä luottamusta puskea päin pimeää vailla takeita onnistumisesta. On osattava kuunnella ja nöyryä.

Luova toiminta tuottaa kvalitatiivisia, siis todellisia läpimurtoja. Sen sijaan luovuus ei läheskään aina korreloi määrän kanssa. Matalin tuotantokustannuksin tyydytetyille markkinoille sinkkiämpäreitä suoltava kone ei ole luova. Kun katsotaan maailman historian suuria luovia henkiä, voidaan todeta, että todella uutta luovan läpimurron edellyttämät investoinnit ovat voineet esimerkiksi henkilötasolla olla lähes kohtuuttomat. Luova asenne ei siis välttämättä tule esiin kvantitatiivisena produktiivisuutena, ei touhuamisen paljoutena; se voi ilmetä myös ymmärryksenä pidättäytyä tekemisestä.

Luovalle asenteelle ja silloin myös tässä esityksessä tarkoitetulle uneksumiselle vierasta on myös ensisijainen pyrkimys sosiaaliseen näyttävyyteen. Itse asiassa myös

⁸ Winnicott 1971, ks. myös Kurkela 2004.

halu osoittaa kykynsä määrälliseen tuottavuuteen on yksi tapa pyrkiä olemaan näyttävä.

On tietenkin syytä pitää huolta toiminnan järkevyydestä – eikä luova uneksunta varsinkaan saa tarjoutua tekosyyksi turhanaikaiselle laiskottelulle. Tehokkuudesta huolehtimisella ja jopa kohtuullisella näyttävyydelläkin on oma paikkansa elämässä. On myös todettava, että luova asenne voi tuottaa kunnioitusta herättäviä määriä erilaisia tuloksia ja että todella luovan työn tulokset ovat myös aina näyttäviä, kun niitä ymmärtää arvostaa – mikä sivumennen sanoen ei ole mitenkään varmaa. Kuitenkin paljous ja sosiaalinen näyttävyyys ovat luovan työn mahdollisia sivutuotteita. Ne eivät ole luovan toiminnan päämäärä eikä niitä voi käyttää luovuuden tason mittarina. Jos näin kuitenkin tapahtuu, päädytään hyvin todennäköisesti palvelemaan epäjumalaa, jota uneksunnalle perustuva luova asenne ei tunnusta. Luovassa uneksunnassa halu tai pakko olla tuotantokapasiteetiltaan ylittämätön tai muuten näyttävä johtaa helposti keskenmenoihin.

5.

Uneksuminen voi olla myös yhteisöllistä. Kyse on silloin tietenkin siitä, että kykenemme paitsi itsekseen, myös yhdessä uneksumaan – eli että kykenemme myös *myötäuneksumaan*. Haluaisinkin seuraavaksi todeta muutaman sanan siitä erityisestä myötäuneksumisesta, joka syntyy taiteellista tai tutkimuksellista työtä ohjaavan opettajan ja ohjattavan opiskelijan väliin. Kun ohjaaja kohtaa opiskelijan, hän kohtaa potentiaalisesti luovan hengen, joka liikkuu muodottomien, syvien vesien päällä innokkaana sukeltamaan tuntemattomaan ja näin luomaan oman taiteellisen tai tutkimuksellisen maailmansa. Kuinka ohjaaja voi parhaiten tukea tuota pimeyden yllä liikkuvaa henkeä hänen ponnistuksissaan synnyttää ja täydellistää omaa maailmaansa?

Luovaa tulosta ei synny, jos ei kykene uneksumaan sitä, mitä ei ole vielä uneksuttu. Tämä tarkoittaa sitä, että jos opiskelija ei esimerkiksi usko olevan luvallista, tai jos hän ei osaa, viitsi, malta tai halua uneksua, ohjaajan on ensin opetettava hänet uneksumaan. Osittain se voi olla kasvattamista pois hätiköinnistä, jo-tietämisestä, näyttämisen halusta, oman rajallisuuden pelkäämisestä ja lamaannuttavasta itsekriittisyydestä. Se voi olla tukea ja rohkaisua, kun syvien vesien pimeys ja muodottomuus pelottavat. Se voi olla läsnäoloa, kun ei-vielä-uneksutun ilmenemiselle

tarkoitettu mielen tila tuntuu jäävän tyhjäksi. Tällöin voidaan tarvita myös ohjaajan kykyä *myötäuneksua ohjattavan puolesta ja hänen kanssaan*. Ei-vielä-uneksutun uneksuminen voi olla tuskallista. Ohjaajalla voi olla herkkyyttä ja vahvuutta myötäuneksua opiskelijan kanssa jotain siitä, mitä tämä ei vielä kykene yksin uneksimaan aivan alusta saakka. Näin syntyy opiskelijan ja ohjattavan yhteinen uneksunta. Itse asiassa voitaisiin ehkä sanoa, että ohjaustilanteessa syntyy eräänlainen kolmas subjekti⁹. Parhaimmillaan tämä ohjauksellinen kolmas uneksuu sen, mitä ei muuten voi uneksua. Siitä on tuleva opiskelijan uneksuntaa, mutta nyt ohjaaja tarjoutuu opiskelijan avuksi, jolloin siitä tulee myös ohjaajan uneksuntaa. Mutta se ei saa olla *vain* ohjaajan uneksuntaa, ohjaaja ikään kuin säästää opiskelijaa. Samalla se ei kuitenkaan ole enää *vain* opiskelijan uneksuntaa, sillä siinä ohjaaja on myötäuneksujana mukana. Yhdessä he voivat lähestyä muodottomien vesien pimeitä syvyyksiä. Jossain vaiheessa ohjaaja voi sitten liukua pois tästä uneksunnasta, kun opiskelija kykenee jatkamaan sitä omien uneksunnan siipiensä kantavuuteen luottaen.

6.

Toinen esimerkki myötäuneksunnasta on se yhteistyö, jonka tuloksena voimme eläytyä soivaan musiikkiin. Säveltäjän kohtalona syvien vesien yllä liikkuvana henkenä on antaa muoto muodottomalle. Muodoton saa mahdollisuuden äänelliseen järjestäytymiseen. Muotoa saattaa etsiä myös kokemus, *josta ei ole tullut vielä elettyä* – siis kokemus vailla kokijaa. Tai mykkä kokemus. Ehkä se on villi ajatus¹⁰, jolle kukaan ei ole vielä antanut muotoa. Näin säveltäjä kohtaa jotain, *josta ei ole vielä uneksuttu elävää kuvaa*. Säveltäjän luova uneksunta merkitsee silloin kokijaksi tarjoutumista kokemukselle, jolla ei ole vielä kokijaa. Uneksunta antaa mykkälle kokemukselle äänen. Se kesyttää villin ajatuksen. Niinpä kun säveltäjä uneksuu muodon muodottomalle, hän myös uneksuu kokemuksen eloon – joksikin, johon voi suhtautua tunteella, jota voi pohtia, josta voi oppia, jota voi edelleen kehittää ja jonka myötä voi myös itse muuttua.

Säveltäjän uneksumisessa voidaan yleensä (joskaan ei ehkä aina) nähdä kaksi puolta. Yhtäältä herätellään elämyksellistä näkemystä. Toisaalta syntyvää sielullista,

⁹ Vrt. Ogden 1994.

¹⁰ Vrt. Bion 1977.

mielensisäistä elävyyttä luonnehditaan nuottipaperilla. Nämä kaksi prosessia tapahtunevat usein keskenään vuorovaikutuksessa, dialogisesti, erilaisten luonnosten, yritysten ja erehdysten kautta. Samalla kun sielullinen etsii määrittelyä nuottipaperilla, nuottipaperilla tapahtuva muotoutuminen muokkaa mielensisäistä elävyyttä.

Mutta asialahan ei jää tähän. Seuraavaksi *esittäjä* kohtaa säveltäjän muotoileman kokemuksen kuvan. Tai: esittäjä kohtaa säveltäjän sielullista, soivaa elävyyttä määrittävän luonnehdinnan – siis nuottikuvan. Kuten tunnettua, nuottikuva elävän, soivan kokemuksen kuvana on hyvin vaillinainen. Sen avulla kyetään luonnehtimaan *tiettyjä* soivan tapahtumisen piirteitä tietyllä karkeustasolla, ei muuta. Siksi nuottikuva on esittäjälle ymmärtämisen haaste. Uneksumisen näkökulmasta voitaisiin sanoa, että esittäjälle avautuu myötäuneksumisen haaste. Hänen on uudelleen-uneksettava säveltäjän laatima nuottikuva eloon, soivaksi kokemukseksi. Ja hänen on myös kyettävä muuttamaan tuo sielullinen elävyys konkreettisesti soivaksi elävyydeksi, sävelten kyllästämäksi tapahtumiseksi, joka tempaa kuuntelijankin mukaan sävelinä puhkeavaan kokemisen virtaan. Tuo äänellisen tapahtumisen elävyys ei ole *vain* säveltäjän tuotos, eikä se ole *vain* esittäjän tuotos. Se on ensinnäkin *sen kolmannen* subjektin tuotos, joka syntyy, kun säveltäjä tarjoaa ja esittää vastaanottaa mahdollisuuden myötäuneksumiseen. Ja sitten se on *sen kolmannen* subjektin tuotos, joka syntyy, kun esittäjä tarjoaa ja kuuntelija vastaanottaa mahdollisuuden myötäuneksumiseen.

Kuten tässä helposti huomaamme, myötäuneksunnan ei välttämättä tarvitse olla reaaliaikaista ja samassa paikassa tapahtuvaa. Nuottikuva voi olla viesti kaukaa, vuosisatojen ja merten takaa. Nuottikuvasta tulee esittäjälle pikkuhiljaa elävää kokemusta. Tämä elämä alkaa ehkä varovaisista, kokeilevista ja hapuilevista kosketuksista nuottikuvan soiviin mahdollisuuksiin. Vähitellen se vahvistuu, ikään kuin lihoo ja alkaa niin sanoakseni hengittää omin voimin. Se alkaa ehkä neuvoa uneksujansa, osoittaa esittäjälle uusia suuntia ja mahdollisuuksia. Se saattaa muistuttaa kovasti kasvavaa lasta: esittävä taiteilija ehkä kokee uneksunnassa varttuvan soivan elävyyden, mielikuvan, yhtäältä jonain hyvin yksityisenä ja omanaan. Mutta toisaalta se on jotain hänelle erillistä. Sillä on ikään kuin oma tahto, se voi oikutella, olla vastahakoinen ja omapäinen. Mutta se voi myös tuottaa sanoin kuvaamatonta iloa esittäjälleen. Se vaatii tulla uneksutuksi eloon, mutta sillä on paljon

sanottavaa siihen, millaiseksi se haluaa tulla uneksutuksi. Myös esittäjä luojana luo tuohon sävelmaailmaansa oman kuvansa. Myös hän joutuu kokemaan tuon kuvan omapäisyyden ja puutteet. Myös hän joutuu päättämään, voiko tuo maailma ja siellä esiintyvä omakuva jatkaa olemassaoloaan vai peitetäänkö se vedenpaisumuksella takaisin muodottomaan. Myös hän joutuu tekemään rauhan esityksensä kanssa, mikäli aikoo elää sen kanssa.¹¹

Viitteet:

- Bion, Wilfred R. (1977) "Untitled". – *Taming Wild Thoughts*. Edited by Francesca Bion. London: Karnac Books 1997.
- Borges, Jorge L. (1949) Everything and nothing. In J. Irby (trans.) and D. Yates and J Irby (eds.). *Labyrinths: Selected Stories and Other Writings*. New York: New York Directions 1962.
- Hänninen, Vilma (2000) *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Acta Universitatis Tamperensis 696. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kurkela, Kari (1993) *Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittämisen ja luovan asenteen psykodynaamiikkaa*. Kolmas painos. EST no 1. Helsinki: Sibelius-Akatemia, Esittävän säveltaiteen tutkimusyksikkö 1997.
- Kurkela, Kari (1998) "Poiesis: Todellisuudesta, muista systeemeistä, luovasta rajankäynnistä sekä musiikin haikkeudesta". – MUSIIKKI 4/1998.
- _____ (2004) Winnicott, raja, luova asenne. *Psykoteraapia* 2/2004.
- _____ (2005) "Rajalla tutkiminen. Kokemuksen ymmärtämisen mahdollisuudesta". – Pälvi Rantala, Marja Tuominen (toim.) *Rajoilla - Puheenvuoroja tutkimuksen rajoista ja rajojen tutkimisesta*. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja. Sarja C. Katsauksia ja puheenvuoroja 30. Rovaniemi.

¹¹ Nukkuva ei voi nähdä untansa loppuun, jos ympäristö on liian rauhaton. Myöskään luovaa työtä tekevä ei voi uneksua unia, joita ei ole vielä uneksuttu, jos olosuhteet särkevät tämän luovan työn kannalta oleellisen prosessin. Mitä tulee yliopistoihin yhteiskunnallisina instituutioina, mielestäni niiden tulee olla nimenomaan paikkoja, joissa voidaan uneksua se, mitä ei ole vielä uneksuttu. Kuitenkin yliopistoihin kohdistuu nykyään voimakkaita ulkoisia odotuksia ja paineita, jotka voidaan kokea vieraina ja häiritsevinä. Tuntuu, että keskeiseksi keskustelunaiheiksi ovat nousseet kaikenlaiset määrälliset tekijät. On pakko kysyä: onko nykyinen yhteiskunnallinen ajattelu kykenevä kiinnittämään huomiota siihen, mikä yliopistojen toiminnassa on olennaisinta? Toivottavasti on, sillä muuten ponnistukset yliopiston toiminnan tehostamiseksi ja tuottavuuden lisäämiseksi voivat valua hukkaan ja olla itse asiassa vahingollisia. Silloin välineestä on tullut päämäärä ja yliopiston olemassaolon syy on hukattu. Tällä voisi yhteiskunnallisesti olla hyvin vakavia seurausvaikutuksia. Pitäkäämme omalta osaltamme huolta, että jatkossakin voimme uneksua unia, joita ei ole vielä uneksuttu.

Ogden, Thomas (1994) *Subjects of Analysis*. Northvale, NJ: Jason Aronson/ London: Karnac.

——— (2005) *This Art of Psychoanalysis. Dreaming Undreamt Dreams and Interrupted Cries*. London and New York: Routledge.

Raamattu (uusi suomennos 1992).

Winnicott, Donald Woods (1971) *Playing and Reality*. London and New York: Routledge 1991.

email: kakurkel@siba.fi

"*Dreaming*: imagining an experience". The article discusses how the notion of creativity could be enriched by applying certain psychoanalytic views developed in Thomas Ogden's and Wilfred Bion's works. The idea of *dreaming undreamt dreams* as a continuous mental activity that goes on night and day is developed in the context of creativity, and it is applied at first to the narrative of the creation in Genesis. Then its role in the supervision of creative work is discussed; the term *co-dreaming* is introduced in this context. Finally, some features of the interaction between a composer, performer and listener are illuminated through the concepts of *dreaming* and *co-dreaming*. At the end of the article, a comment on current university policy is added to promote the idea that a university at its best is a creative environment where conditions for dreaming undreamt dreams as a priority task are guaranteed.

Diplomipianisti, filosofian tohtori Kari Kurkela toimii esittävän säveltaiteen tutkimuksen professorina Sibelius-Akatemian DocMus-yksikössä.